

Міністерство освіти і науки України
Черкаський державний технологічний університет
Черкаська обласна державна адміністрація
Департамент цивільного захисту, оборонної роботи та взаємодії з правоохоронними
органами Черкаської обласної державної адміністрації
Національний університет цивільного захисту України
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Український державний університет науки і технологій
Черкаська медична академія
Черкаський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Черкаська обласна організація Товариства Червоного Хреста України
Громадська організація «Асоціація цивільного захисту»
Громадська спілка «Пожежні-рятувальники України»
ТОВ «ЦЕНТР СЛУЖБИ КРОВІ «БІОФАРМА ПЛАЗМА»»
Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ), Федеративна
Республіка Німеччина
Пожежна рада міста Гамбург, Федеративна Республіка Німеччина
Об'єднана платформа «Пошук, рятування, медична та гуманітарна допомога», Турецька
Республіка
Університет Східного Лондона, Сполучене Королівство Великої Британії
і Північної Ірландії
Жилінський університет, Словацька Республіка
Вільнюський технічний університет ім. Гедимінаса, Литовська Республіка
Габровський технічний університет, Республіка Болгарія
Центр австрійсько-українських культурних досліджень, Австрійська Республіка

МАТЕРІАЛИ

I Міжнародної

науково-практичної конференції

«ТЕХНОЛОГІЇ БЕЗПЕКИ:

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»

12–13 березня 2026 року, м. Черкаси

Том 1
ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ, ПОЖЕЖНА І ТЕХНОГЕННА
БЕЗПЕКА ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

Черкаси

2026

**ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ
НА ЯКІСТЬ ВИКОНАННЯ НОРМАТИВІВ
З ПОЖЕЖНО-РЯТУВАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

*Арсен ІПШЄВ, старший викладач кафедри пожежно-рятувальної
та фізичної підготовки навчально-наукового інституту
оперативно-рятувальних сил*

*Анастасія КОНДРАТЬЄВА, курсант навчально-наукового інституту
пожежної та техногенної безпеки
Національний університет цивільного захисту України*

Сучасна професійна діяльність фахівців служби цивільного захисту пов'язана з виконанням завдань у складних, динамічних та потенційно небезпечних умовах, що супроводжуються значними фізичними та психофізіологічними навантаженнями. Ефективність дій особового складу під час ліквідації надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних робіт, гасіння пожеж та виконання інших завдань за призначенням значною мірою залежить від рівня їх функціональної та фізичної готовності. У зв'язку з цим система професійної підготовки у закладах освіти ДСНС України передбачає формування у здобувачів освіти комплексу компетентностей, що забезпечують здатність до виконання службових завдань у реальних умовах діяльності.

Важливе місце у структурі професійної підготовки посідає дисципліна «Пожежно-рятувальна підготовка», яка спрямована на формування практичних навичок, необхідних для виконання типових дій у процесі службової діяльності. Значна частина навчальних вправ та нормативів цієї дисципліни передбачає виконання рухових дій у режимі інтенсивного фізичного навантаження, що зумовлює підвищені вимоги до рівня розвитку базових фізичних якостей здобувачів освіти. Насамперед це стосується витривалості та силових якостей, які визначають здатність до підтримання працездатності, стійкості до втоми та ефективного виконання професійно орієнтованих дій.

Практика освітнього процесу у Національному університеті цивільного захисту України свідчить, що ефективність засвоєння нормативів пожежно-рятувальної підготовки не завжди визначається виключно рівнем теоретичної чи технічної підготовленості здобувачів освіти. У процесі виконання нормативів, особливо тих, що мають виражений прикладний та фізично навантажувальний характер, суттєву роль відіграють функціональні можливості організму та рівень розвитку фізичних якостей. Недостатній рівень фізичної підготовленості може призводити до зниження темпу виконання вправ, порушення техніки

рухових дій, передчасної втомлюваності та, як наслідок, до ускладнення процесу формування професійних навичок.

Особливої актуальності зазначена проблема набуває на старших курсах навчання, де зростає складність нормативів та підвищуються вимоги до стабільності й якості їх виконання. За таких умов фізична підготовленість здобувачів освіти виступає не лише складовою загальної професійної готовності, а й важливою методичною передумовою ефективності освітнього процесу. Наявність об'єктивних труднощів у виконанні нормативів пожежно-рятувальної підготовки частиною курсантів обумовлює необхідність наукового аналізу впливу фізичних чинників на результативність навчальної діяльності.

Дослідження, присвячені методиці підготовки особового складу підрозділів пожежної охорони та служби цивільного захисту, підкреслюють прикладний характер навчання та необхідність наближення освітнього процесу до умов реальної оперативно-службової діяльності. У цьому контексті нормативи пожежно-рятувальної підготовки розглядаються як інструмент перевірки сформованості практичних умінь і навичок та водночас як фактор, що висуває високі вимоги до фізичного стану здобувачів освіти, оскільки значна частина вправ виконується у режимі інтенсивного навантаження.

У зв'язку з цим виникає необхідність наукового аналізу чинників, які можуть впливати на результативність засвоєння нормативів та стабільність виконання навчальних вправ. Мета дослідження - визначити вплив рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти на ефективність виконання нормативів дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка». Для її досягнення було визначено такі завдання:

1. Проаналізувати характерні особливості виконання нормативів пожежно-рятувальної підготовки, що мають виражений фізичний компонент.
2. Виявити типові труднощі, які виникають у здобувачів освіти під час виконання фізично навантажувальних вправ.
3. Узагальнити результати педагогічних спостережень щодо проявів недостатнього рівня розвитку витривалості та силових якостей.
4. Провести порівняльний аналіз результатів виконання нормативів різними контингентами здобувачів освіти.
5. Обґрунтувати методичні аспекти урахування фізичної підготовленості у процесі викладання дисципліни.

Дослідження проводилось у межах освітнього процесу під час викладання дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка» на базі Національного університету цивільного захисту України. Емпіричний матеріал формувався у процесі навчальних занять та виконання курсантами нормативів, що мають виражений прикладний і фізично навантажувальний характер.

У межах дослідження аналізувались особливості виконання вправ, пов'язаних із роботою з ручними пожежними драбинами, а також подоланням спеціалізованих дистанцій у форматі, наближеному до умов службової та змагальної діяльності («найсильніший пожежний-рятувальник»). Вибір саме зазначених вправ обумовлений їх високою інтенсивністю, комплексним характером рухових дій та значною залежністю результативності від рівня розвитку витривалості та силових якостей.

Методичну основу дослідження становили підходи, орієнтовані на якісний аналіз навчальної діяльності здобувачів освіти. Основну увагу зосереджено на виявленні типових проявів труднощів, що виникають під час виконання нормативів, а також на встановленні загальних тенденцій зміни працездатності курсантів у процесі виконання фізично навантажувальних вправ.

Оцінювання результативності виконання вправ здійснювалось із урахуванням показників, що характеризують загальну ефективність рухової діяльності, зокрема стабільність виконання технічних дій, дотримання регламентованої послідовності операцій та здатність підтримувати необхідний темп роботи протягом виконання вправи.

Отримані результати дослідження дозволяють стверджувати, що ефективність виконання нормативів пожежно-рятувальної підготовки суттєво залежить від рівня фізичної підготовленості здобувачів освіти. Виявлені у процесі педагогічних спостережень труднощі мають системний характер та проявляються переважно під час виконання вправ із високим рівнем фізичного навантаження.

З методичної точки зору встановлені тенденції є закономірними, оскільки значна частина навчальних нормативів дисципліни «Пожежно-рятувальна підготовка» передбачає виконання інтенсивної м'язової роботи, що потребує достатнього рівня розвитку витривалості та силових якостей. Недостатня фізична готовність обмежує здатність курсантів підтримувати необхідний темп діяльності, що безпосередньо впливає на стабільність та якість виконання технічних дій.

Виявлені ознаки передчасної втомлюваності та зниження темпу рухових дій можуть розглядатися як фактор, що ускладнює процес формування професійних навичок. Умови виконання нормативів вимагають від здобувачів освіти не лише технічної точності, але й здатності до реалізації рухових дій у стані значного фізичного напруження. За відсутності належного рівня розвитку базових фізичних якостей ефективність навчального процесу об'єктивно знижується.

Особливого значення набувають результати порівняльного аналізу, які свідчать про відмінності у характері виконання нормативів курсантами різних років підготовки. Більш стабільні результати здобувачів освіти попередніх років навчання можуть бути пояснені вищим рівнем адаптації

до фізичних навантажень, що формується за умов безперервної фізичної підготовки. Це підтверджує методичну доцільність системного розвитку фізичних якостей у структурі професійної підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту.

У контексті організації освітнього процесу фізичну підготовленість доцільно розглядати як важливу передумову ефективності викладання дисципліни. Недостатній рівень розвитку витривалості та сили може виступати обмежувальним чинником не лише індивідуальних результатів, але й загальної інтенсивності навчальних занять, оскільки ускладнює реалізацію практично орієнтованих методичних підходів.

Таким чином, належний рівень фізичної підготовленості здобувачів освіти слід розглядати як необхідну передумову підвищення ефективності освітнього процесу у закладах освіти ДСНС України та формування професійної готовності майбутніх пожежних-рятувальників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання. – Київ : Олімпійська література, 2017. – 392 с.
2. Раєвський Р. Т. Професійно-прикладна фізична підготовка. – Київ : Вища школа, 2010. – 280 с.
3. Безуглов О., Семків О., Чернуха А. Пожежно-рятувальна підготовка : підручник. – Харків : Національний університет цивільного захисту України, 2020. – 314 с.

УДК 614.841

АНАЛІЗ ПОЖЕЖНОЇ НЕБЕЗПЕКИ ПРИ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕЛЕКТРОГЕНЕРАТОРІВ

*Ярослав КАЛЬЧЕНКО, д-р філософії,
Альбіна ПШЕНИЧНА, курсант навчально-наукового інституту
цивільного захисту,
Олександра ГАЙДАЙ, курсант навчально-наукового інституту
пожежної та техногенної безпеки
Національний університет цивільного захисту України*

У воєнний період критичний стан енергетичної інфраструктури став однією з слабких ланок країни. З початку війни російські сили здійснили численні атаки на об'єкти енергетичної системи України, у тому числі понад 600 атак на енергетичну інфраструктуру між серпнем 2025 р. і січнем 2026 р., що призводило до тривалих відключень електропостачання для мільйонів домогосподарств і критичних об'єктів. Загалом від початку війни ворог завдав понад 1000 ударів по об'єктах енергетики, включно з високовольтними підстанціями та генерацією електроенергії. За оцінками, щонайменше 63000 одиниць енергетичного обладнання було пошкоджено